

Zuzana Švédová

MALÉ TEČKY SVĚTLA

Mamince,

za její velkou tečku světla.

Zuzana Švédová

MALÉ TEČKY SVĚTLA

COSMOPOLIS

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Zuzana Švédová

MALÉ TEČKY SVĚTLA

Ydala Grada Publishing, a.s., pod značkou Cosmopolis

U Průhonu 22, 170 00 Praha 7

tel.: +420 234 264 401

www.grada.cz

jako svou 8700. publikaci

Odpovědná redaktorka Veronika Hrabánková

Ilustrace Petra Škopac

Fotografie Yvona Kotrysová

Grafická úprava Antonín Plicka

Návrh a zpracování obálky Antonín Plicka

Počet stran 192

Vydání 1., 2023

Vytiskla tiskárna FINIDR, s.r.o., Český Těšín

© Grada Publishing, a. s., 2013

Cover Illustration © Petra Škopac, 2023

ISBN 978-80-271-7066-1 (ePub)

ISBN 978-80-271-7065-4 (pdf)

ISBN 978-80-271-5038-0 (print)

Obsah

O lidech / 7

O dětech / 75

O duši / 101

O odvaze / 127

**O podivuhodných
a mimořádných prožitcích / 163**

O LIDECH

Jejím slzám

Tento příběh se odehrál, když mi bylo sedmnáct, u mého milého obuvníka, již staršího pána, který v našem městě prakticky neměl žádnou konkurenci. Ta konkurence tam samozřejmě byla, všichni však chodili výhradně za ním. Jakmile jste k němu vešli, nechal veškeré práce, aby si s vámi na chvíli promluvil. Byl velmi noblesní, galantní, vždy vám něco pochválil a zaměřil se i na ten nejmenší detail, aby do něj tůknul jako kladívkem do podrážky. A to tůknutí znělo tak sladce. Žádná líbivá slova, ale empatie, láska k životu a také k lidem.

Jednou jsem takto stála u něj v řadě, fronta na něj byla pokaždé. Všechny ty ženy tajně podezřívám, že si záměrně trhaly podpatky z obuvi, odlepovaly podrážky, rozstříhávaly švy. Předě mnou byla starší žena, pak já a k tomu asi dalších deset dam, fronta až ven, jako bychom stály na něco nedostupného. Ačkolí byla zima, paní předě mnou mu podávala staré, ochozené letní sandále. Chvíli na sebe jen tak koukali, až se nakonec rozplakala. A on jen vstal, obešel výdejní pultík, dobelhal se k ní a položil jí svou medvědí tlapu na záda. A pak, pak ji obejmul. A trvalo to dlouho, nikdo však nic nenamítal, všechny jsme dělaly to, co doposud: stály a dýchaly. Je těžké to vysvětlit, jako byste si přičichli k mletému pepři a věděli, že kýchnete.

Po chvílce si ta paní sundala paruku, stále přitom plakala a nahlas, aby omluvila celou situaci – což bylo zbytečné právě tak, jako byste vylouskaná jádra ořechů vraceli zpět do skořápek –, řekla, že se těší na léto a ty boty přinesla jen proto, aby měla naději, že se v nich opět v létě projde. A on podotkl, že projde, protože jsou ještě příliš dobré na to, aby někde v koutě zahálely bez jejích

útlých nožiček. A vyzval ji, ať mu ještě přinese nejen ty letní, ale i podzimní, to aby její přání upevnil v kramflecích.

Nikdy jsem se nedozvěděla, zda se pro ně vrátila. Možná jsem se bála zeptat, přece jen v sedmnácti letech přijmete raději roztřepený obrys snů nežli pravdu, byť je tak potřebná. A ten pán? Ten pán již nežije, ale věřím, že tam někde nahoře ťuká do nebeských podrážek, prozpěvuje si a zadělává na nějaký opětovně hezký příběh, to až se znovu narodí a bude se zase postupně, pomalu učit lidskosti.

(2005)

Kuličkou z naftalínu

Ráno, den před Štědrým večerem, 23. prosince. Šla jsem tehdy nakoupit, venku byla zima, mráz a v obchodě neuvěřitelná spousta lidí, všude fronty, na cokoli, hlavně však na zeleninu. Stála jsem v jedné z nich. Pomalu se posouvala k mrkvi a petrželi. Předemnou byl starý pán v huňaté čepici a kabátku, který voněl naftalínem. Tu vůni znám. Pamatuji na doby, kdy jsem se jako malá schovávala v babiččině skříni. Vonělo to v ní zrovna tak jako ten pán přede mnou. Byl již starý, jistě hodně přes osmdesát.

Mám řady ráda, člověk stojí, pozoruje, ulpí na něm příběhy, které se pak mnohdy s čerstvým vzduchem rozplynou. A hlavně si v těch frontách vydechne. Chvilí nikam nemusí, jednoduše čeká. Tohle však miluji asi jen já... Protože za mnou se zvedala vlna nevole. Řada se vlnila jak hroznýš královský, prskala a natahovala svých sto uhoněných hlav, aby se podívala, co se tam vepředu proboha děje.

A ten pán, kterým řada ústila, stál klidně u bedýnek s mrkví a petrželí, které lidé před ním uspěchaně smísili. Mrkev se tak prolínala s petrželí a petržel s mrkví. Absolutní chaos, nepořádek, nelad a rozvrat, změť dezorganizace na úseku zeleniny. Ale on je pečlivě třídil, oranžový kořen nalevo a bílý zase napravo. Dal si tu práci a mělo to smysl. Jakmile byl hotov, odebral mrkev, vybral si petržel a odkráčel pryč. A já už měla vše na zlatém podnose, stejně jako ostatní, kteří však neviděli to, co já. Chtěla jsem mu vše napsat zezadu na kabát, klidně i naftalínovou kuličkou. Protože ta háďata vzadu stále prskala.

Některé nepatrné okamžiky jako by nebyly, ony však existují a není jich málo. Když se mi povede na chvíli utišit, padají z nebe jako vločky sněhu.

(2014)

Pan František Kincl

Má milá Ostrava, kde je nízký zděný dům a rozsáhlá zahrada obehnaná zídkou, na které můžeš spočítat střepy. To kdyby někdo nenechavý toužil odnést tulipány, sněženky a chrpy, cibulky medvědího česneku, hrst něčích snů. Mám ten dům ráda, ale miluji i svůj byt, propojený ze dvou souvislých ploch, kde hlavní pokoj zdobí stará kachlová kamna. Je tu i šatna, má odvěká touha mít prostor pro sebe, kam urovnat všechny své šaty. I ta ukrývá tajemství, jakozto celý můj stávající domov: tu v prasklé kachličce najdu starý dopis, tam pod skříní zase desky plné obrázků, v plechové digestoři zas měsíc plný mincí, všude je něco, uvnitř i vně.

Dům se mnou obývá spousta zajímavých lidí, každý z nich je příběhem, ostatně jako i v běžném životě. Přes chodbu bydlí můj soused z rodného města, kterého jednou, jen tak mimoděk, potkám venku před domem. Koukáme na sebe a nevěříme svým očím. Někdy mne doprovodí, jdu-li si do blízkého parku zaběhat, někdy zas pro změnu já ujdu s ním kus cesty do centra města, kde na Kuřím rynku pracuje. O patro níže pak bydlí domovnice, milovnice psíků a rozličných květin. A dole, přímo pode mnou, bydlí milá Naďa. Obývá stejný prostor jako já, tedy byt složený ze dvou dílů. Často ji vídám chodit kolem domu, přemýšlet a hloubat, někdy si též vezme z kuchyně židli, aby navštívila některý z mých workshopů.

Ten svůj byt miluji, je orientovaný na všechny světové strany, a jakmile se setmí, z okna ráda koukám do zahrady, kterou na západní straně lemuje alej kaštanů. Když přijde jaro, jejich květy, vztyčené a zářivé jako kostelní voskovice, vydávají světlo, ale též vůni. Za nimi je pak zahradní restaurace, kde pobíhají kozy a malé

šťastné děti, nalévá se pivo a ne moc dobré víno, někdy však ráda pozoruji okna svého bytu právě z tohoto místa. O malý kousek dál je pak střelnice, i na tu dohlédnu, a staříčkový hotel, v němž kdysi v salóнку sedávali uhlobaroni. Salónky jsou potažené zeleným sametem a na stěnách visí hlavy vysoké zvěře. Mají tu kávu, ještě lepší víno a cesta domů cítá pouhých dvě stě metrů.

Nade mnou, přesně v místě, kde mám ložnici, bydlí pan František Kincl. Vídám jej v košili a tesilových kalhotách. Má energii dítěte, neustálý úsměv, starý je kolem padesáti let. Říká mi slečinko inženýrko, někdy též, když mne zdraví a zároveň se zapovídá s někým ze sousedů, ke slečince nezapomene radostně zvolat, že se jedná o počestné děvče. To sousloví používá moc rád. Jednou když mě vytopí, přijde se na tu zkázu podívat. Lamentuje rukama, lomí jimi, je silný ve slovech, už dávno ale vím, že převyšují činy. Spíše než fleky na stěně je však fascinován bytem, ve kterém žiji, točí se v kruhu a nestačí žasnout. V bytě nemám příliš mnoho věcí, protože tu nezůstanu dlouho. Ale vím, že je obrovský, plný světla a staré parkety také udělají své.

Na druhý den mne pozve k sobě. Upeču koláč a vyběhnu pár schodů. Otevře, pozve mne a naléhá, abych se nezouvala, za malou chvíli pochopím proč. Po pravé straně je jakýsi záchod, který vypadá, jako by v něm někdo podstoupil smrt žehem a pak se náhle rozmyslel a zchlazoval se v míse. Koukám, kouká se mnou a jen si povzdechne:

„Slečinko, slečinko, tak takový byt mi oni dali.“

Jdu radši dál, ale je to stejné, v kuchyni pouze souvislá plocha, jedna židle a jeden stůl, na kterém stojí nudlová polévka. Položím k ní koláč a hledám linku, nicméně tam není, pouze vodovod, kterým pan Kincl chytá do džberu vodu. Nic víc a nic míň. Pak ložnice plná pytlů, na zemi kartón a na něm karimatka.

„Tak tady spíte? Na té zemi?“

„Ano, naštěstí mi jeptišky daly nějaké peřiny.“

Opodál leží pelech, lože jako pro krále, vyšitý zlatem a nadingy poduškami. A na nich chrní kocourek. Pan Kincl jej probudí a nechá příst na klíně.

„Víte, já žiji skromně, nic nepotřebuji, nic, mám tu vše, stůl, kočku, mám kde spát, je mi tu teplo, jsem tu opravdu šťastný. Vedle ve vchodu bydlí paní doktorka, chodívám jí nakupovat. I vy si řekněte, kdyby vám třeba došlo maggi nebo citrón nebo i prášek, zaběhnu.“

Za pár dní se s doktorkou shledám, potkám ji u domu pomalu se šourající. Plouží se shrbená, ztěžklá svými devadesáti lety, vidím ji prvně za ten rok. Volá na mne, hlaholí a mává, ví o mně, neboť pan Kincl jí pověděl příběh o mé návštěvě a také ji pohostil dílem koláče. Vnímám její bezzubá ústa, stále se mne snaží dotýkat, zvláště když od koláče přejde ke své venerologické praxi. Tu náhle zakřičí slovo syfilis. A to pak řve na celou ulici. Snažím se vymanit a utéci do domu, stále mne však drží a nechce pustit: „Víte, kolik jich ke mně chodilo? Musela jsem se jich stále vyptávat, zaznamenávat, udávat a oni, jeden vedle druhého, syfilíííííí.“

To už ale běžím, vážně, беру schody po dvou a dušuji se, že příště si ten koláč sním s panem Kinclm sama, i kdyby z kariatky, v blízkosti jeho záchodového krematoria.

Zanedlouho, možná za týden, potkávám pana Kincla v obchodě, nakupuje paní doktorce jeden česnek, jednu cibuli, jedno savo a půlku chleba. Tajně ji podezřívám, že ze sebe bude smývat všechny ty zapomenuté, dávné bakterie z kmene spirochét *Treponema pallidum*. Pan Kincl jí bude asistovat a ona ho přitom hojně zásobuje všemi těmi nestoudníky, které musela, pěkně jednoho po druhém, vyšetřit, léčit, kontrolovat a také udat nenechavé hygieně.

Potřebuji nakoupit, proplétám se tedy mezi regály, nechám pana Kincla udělat onen skromný nákup, ale stejně ho mám stále na očích. Tu složí poklonu jedné z prodavaček, které pochválí nový účes, u pana provozního jej zaujmou brýle, komplimenty skládá také zákaznicím, je ho všude plno a je to milé, vážně je. I když je chováním i vzezřením strýčka Pepina, jeho zvonivý smích se nedá přeslechnout. A tak postupujeme pomalu směrem k pokladně. Stojím před ním, skládám zboží na pás. Zatímco paní prodavačka markuje mé zboží, on střílí lichotky na všechny strany, svůj projev zakončí radostným zvoláním: „To je paní inženýrka z našeho domu, to je počestné děvče a chytrá ženská.“

Zaplatím a vzdálím se, pan Kincl je nezmar. Postavím se stranou a čekám na něj, pevně totiž věřím, že na něj venku nečeká jeho téměř stoletá známá s příběhy protkanými potupnými večírky. Když pan Kincl platí, paní prodavačka se jej táže, zda jde domů za ženou, a on vykřikne na krámkem plný zákazníků: „Já jsem přece počestný, já a žena, nikdy a ani za nic.“ Napočítá sumu a žene se ven. Jako z grotesky, ale jak jinak, pan Kincl.

V bytě mám dvě koupelny, jednu orientovanou na východ a druhou na sever. Tou severní často slychávám zpívat pana Kincla, pobíhat ho po zahradě a nahánět kocourka. Volá jej vysokým altem, jako by zrovna hrál divadelní hru. Pan Kincl v říši divů, pan Kincl, princ dvojí krve, pan Kincl a kluk kočičí.

Někdy též zaslechnu dunivá slova domovnice, když se do dveří pana Kincla dobývají po několikáté hasiči. „To ten klíč, pane Kincl, nemůžete nosit na krku? Vždyť kolik ty hasičské výjezdy musí stát? To věčné dupání, pošlapané schody, páčení dveří a ten hluk!“ A já si vždy vybavím, jak se po úspěšném otevření dveří zjeví jako první ohořelá toaleta. A pak zářící pan Kincl, který se konečně pomazlí s Altrem.

Někdy na mne vyskočí z popelnice, vídám jej s pytlí naplněnými papírem, je prostý ve svém konání, ale čistý jako právě vybroušený démant. Pracuje někde na dráze, vždy čtrnáct dní v měsíci a pak se vrací. Nevím, co je s Altrem, děti nemá. Říkal, že jen jednou žil se ženou, vychovával s ní jejího syna, ale pak odešel, protože si nerozuměli. Když o nich mluvil, zdálo se, že čte jeden mocný příběh, klid na duši i v očích, jako by mu příběh vlastně nikdy nepatřil. Ta jeho pouhost, a přece ne malost, ta jeho střídmost, a přece ne všednost. Ta jeho přirozenost, odevzdaná nelíčenost. Střízlivost ve své obyčejné podobě. Svým životem vlastně obsáhl vše: minimalismus, lásku k bližnímu, absolutní klid, skromnost a pokoru. Nelpí na ničem, a přece jeho dny nesou neustálé dary. Svěžest dítěte a tichý zpěv nesoucí se zahradou. Zvláštní, vidíte, ale život přece zvláštní je.

(2020)

Dnes bych ty mince sbírala s ním

Ten příběh mne vytáhl z postele kolem třetí ráno. Věděla jsem však, že jej nemusím hned psát, pouze ho mám sledovat, jak se odvíjí jako páska starého filmu, která kopíruje všechny své rýhy, drážky a žleby vykotlané časem, jenž se na nich podepsal. A film plynul do úplného konce.

Má první práce, brzké vstávání, kamenná autobusová zastávka s dlouhou řádkou lidí, kteří – stejně jako já – po ránu tiše vzdávali hold nově se rodícímu dni se všemi jeho zvuky, vůněmi, příběhy a sny, které tak znenadání zpřetrhal ráz budíku. Stejní lidé, stejné ticho, stejný okamžik opakující se zhruba dva roky. Ještě dnes cítím na kůži onen jarní chlad, který se rozpouští v postupujícím dni a nadobro se rozplyne v jednom dopoledním cinknutí tramvaje.

Stejný autobus, stejní lidé, jen řidič, který otáčí volantem, se tu a tam změní, ale i oni se již však ztratili v průběhu plynoucího času. Všichni, až na jednoho z nich.

Byl velmi obézní, nerudný, mrzutý a hrubý. A dnes již vím, že také nešťastný a sám. Měl zvláštní dar, dokázal si vybrat vždy toho nejslabšího z cestujících a toho rozcupovat jako bezvýznamné poštovní psaní. Jednou si vybral ženu, která bydlela ve stejném domě jako já. Cestovala s malou, asi šestiletou dcerkou, doma čekal syn na vozíku, manželka neměla, zemřel. Chtěla poloviční jízdné pro dcerku, neměla však průkaz. Tehdy na ni vyprskal vše, veškerou svou týdenní a snad i roční bolest. Pro jedno pravidlo, které tak ctil.

A takto to šlo celé dva roky. Až jednou, když se opět obul do někoho slabšího, ve svém vzteku kolenem nadzvedl zásobník s mincemi, které přijímal a vydával. Ten den byl nejspíš cestovatel-sky plodný, neboť zásobník chřestil odshora dolů. A najednou se